

Şanlıurfa E Tipi Cezaevi'nde 16-18 Haziran 2012 Günlerinde Meydana Gelen Yangınlarla İlgili Ön İnceleme Raporu

Yaklaşık olarak 50 yıldır faaliyette olan Şanlıurfa E Tipi Kapalı Cezaevi köhnemiş binası, yetersiz koşulları, sıhhi koşullardan uzak yapısı ile adeta yıllardır tutuklu ve hükümlüler için ceza üstüne cezanın uygulandığı bir mekan halini almıştır. 375 kişilik kapasitesi olduğu belirtilen cezaevinde 1057 tutuklu ve hükümlü kalmakta, bu nedenle tutuklu ve hükümlüler uyuma, yemek vb. ihtiyaçlarını insan onuruna yaraşır bir şekilde karşılamaktan mahrum bırakılmaktadırlar.

Yıllardır cezaevi koşullarının iyileştirilmesi için çaba gösteren STK'lar ve ilgili kuruluşların açıklamaları ve uyarılarının dikkate alınmaması Şanlıurfa E Tipi Kapalı Cezaevi'ndeki bu faciaya adeta kapı aralamıştır.

16 Haziran 2012 tarihinde Şanlıurfa ilinde bulunan E tipi kapalı cezaevinde çıkan yangında 13 kişi yaşamını yitirdi, 5 kişinin de yaralandığı öğrenildi. Ertesi gün akşam saatlerinde aynı cezaevinde bu defa çocuk koğuşunda yangın çıktığı ve 8 kişinin de bu yangında yaralandığı öğrenildi. Cezaevi koşullarının tahammül edilmez boyutta olmasından kaynaklı mahpuslarca insani olmayan yaşam koşullarını protesto etmek üzere çıkarıldığı söylenen yangınlar ve bunun sonucu meydana gelen yaşam hakkı ihlalleri, yangın sürecinde mahpus yakınlarının yaşadıkları, yangın sonrası hükümetin tutumu ve yapılan sevklerle ilgili olarak insan hakları kuruluşları ve DTÖ'lerden oluşan bir insan hakları heyeti Urfa'ya giderek araştırma ve inceleme yapmıştır.

İHD Doğu ve Güneydoğu Bölge Temsilcisi Şevket AKDEMİR, İHD Diyarbakır Şube Başkanı M. Raci BİLİCİ, İHD Diyarbakır Şube Yöneticisi Av. Resul TAMUR, İHD Adıyaman Şube Başkanı Av. Osman SÜZEN, İHD Şanlıurfa Şube Başkanı Cemal BABAOĞLU, MAZLUMDER Urfa Şube Başkanı Ömer SİNİKAN, ÇHD Urfa Şube Başkanı Av. Eyüp Sabri TİNAŞ, KESK Urfa Şubeler Platformu Halit ŞAHİN, DİSK, Genel İş Urfa Şube Başkanı Sadık DEMİR, Türk Tabipler Birliği Merkez Konseyi Adına Dr. Süleyman KOYUNSEVER'den oluşan insan hakları heyeti 20 Haziran 2012 tarihinde Urfa ya giderek incelemelerde bulunmuşlardır.

GİRİŞ:

Bu rapor 16 ve 17 Haziran 2012 tarihinde Şanlıurfa E TİPİ kapalı cezaevinde vuku bulan yangınla ilgili tutuklu –hükümlü yakınlarının, görgü tanıklarının ifadelerinden ve bu ifadelere dayalı olarak heyetimizin kanaatini içeren sonuç kısmından oluşmaktadır.

16 Haziran 2012 tarihinde C-15 koğuşunda çıkan yangın sonucu hayatını kaybeden, yaralanan veya dumandan zehirlenen tutuklu ve hükümlülerin isimleri:(en küçüğü 18,en büyüğü 34 yaşındadır.)

HAYATINI KAYBEDENLER:

Mehmet SATIŞ(18), Sinan ÖZALP(22), Yunus EŞKİLİ(27), Mehmet Emin GERÇEK(24), Suphi KÖKSAL(30), Hüseyin KISKANÇ(19), Şükrü ÜLDEZ(21), İbrahim Halil KAYA(27), Mustafa Kemal KILIÇ(22), Taner ŞİMŞEK(19), İmam Bakır TEK(21), Fuat YILDIZ(30), Mehmet ARSLANTAY(34)

YARALILAR:

Vedat TAŞTAN(23), Yusuf AYDEMİR(30), Abit AYTEKİN(57), Mustafa DEMİR(39), Cevat YILMAZ(31)

18 Haziran 2012 tarihinde B-9 Çocuk koğuşunda çıkan yangında ise biri kalp krizine bağlı olarak yoğun bakımda olmak üzere 8 tutuklu-hükümlü yaralanmıştır. Bunlardan 7 ‘si tedavilerinden sonra cezaevine götürülmüştür.

GÖRÜŞMELER

İHD Genel Merkezi tarafından Adalet Bakanlığı Cezaevleri Genel Müdürlüğü’ne yazılı başvuru yapılarak, oluşturulan heyetin Şanlıurfa E Tipi Cezaevinde incelemede bulunması istenmiştir. Ancak, bu talep kabul edilmemiştir. Yazılı cevap da verilmemiştir.

Cumhuriyet Baş Savcısıyla Görüşme:

Cezaevi sorunlarını ve 13 tutuklunun yanarak ölmesi üzerine heyet önce Urfa Cumhuriyet başsavcılığıyla görüştü. Başsavcı söylenenin not alındığını görünce acil işlem var sonra görüşürüz deyip görüşmeyi sonlandırdı.

Hastanedeki yaralıyla görüşme:

Hastaneye kaldırılan Cevdet Yılmaz ile görüşüldü. İç kanaması olduğundan konuşmakta güçlük çekiyordu. Hastanın ayaklarından ranzaya zincirlenmiş olduğu görüldü. Ara koridorda ise 5 asker bekliyordu.

Cezaevi müdürü ile görüşme:

Cezaevi müdürlüğünden heyet adına randevu talebinin sonucu olarak 20.06.2012 tarihinde cezaevine gidildi. Ancak cezaevi müdürü kendisinin göreve yeni atandığını dolayısıyla olaya vakıf olmadığını bu nedenle görüşmek istemediğini heyetimize bildirdi ve heyet cezaevinden ayrıldı.

HÜKÜMLÜ VE TUTUKLU YAKINLARI İLE GÖRÜŞMELER

Yaşamını yitiren Suphi Köksal’ın kardeşi (en son 10 gün önce görüşmüş) görüşe gittiğimizde Suphi havaların çok sıcak oluşundan ve koğuşunda kalabalık olmasından bahsetmişti. Gardiyanların kendilerine kötü davrandığını, taleplerinin dikkate alınmadığını söylüyordu. Bu zor koşulları protesto ettiğini düşünüyoruz. Yangının 19.30 sularında çıktığını İtfaiyenin yangına müdahalesinin ise 23.30’da yapıldığını ifade etti.

Suphi Köksal’ın amcaoğlu: Vücutları çok kötü bir şekilde yanmıştı, teşhiste zorlandık. Başbakanın ‘terörle ilgili olabilir’ sözüne çok kırıldık. Doğru değil, dedi.

Bedir Taklan (4 ay önce C-15 koğuşundan tahliye olmuş eski tutuklu) “sıkıntılar şikâyetler dikkate alınmıyor. Gardiyanlar kötü davranıyor. Daha önceki görüşmemizde sıkıntıları dile getirdik. Bence sorunlara dikkat çekmek için yangın çıkarıldı. Kapıyı açmayacaklarını tahmin etmediler. Kapı açılmayınca ölüme terk edildiler. Hatta beni bulduğum koğuştan alsınlar diye kendimi bıçakladım. (karnındaki bıçak izini gösterdi) Bağırsaklarım dışarıya çıktı. Bağırdık çağırdık kapıyı açan olmadı. Sesimiz kesilince kapıyı açıp beni hastaneye götürdüler. Banyo için günde 1 saat sıcak su veriliyor. 18 kişi bir saatte banyo yapacak, deniliyordu. Yetmediği için bir taraftan banyo yaparken bir taraftan da kovalara su koyuyorduk. Cezaevinde bir doktor bulunuyor. Haftada bir doktora çıkma hakkın var, sıra yetişmediği zaman diğer haftaya kalırsın muayene olamazsın. Yangın arkadaşlar arasında yaşanan kavgadan dolayı çıkarıldı deniliyor. Bu doğru değil. Biz kardeş gibi geçiniyorduk, bize gelen yiyecekleri, eşyaları kardeşçe paylaşıyorduk.

Diğer bir mahkum İbrahim Halil Kaya;1 aydır cezaevinde. En son babası bir hafta önce görüşmüş. Sıcaklıktan ve odanın kalabalığından şikâyet etmiş. Veya dert yanmış.

Ali Kaya (ölen Halil Kaya’nın teyze oğlu; taziyemize emniyet müdürü geldi, Vali geldi bir şeyler söylediler biz söylediklerinden tatmin olmadık. Olayın takipçisi olacağız. Hadi onlar yangın çıkardı,

niye kapıları açmadılar. Bunu sonuna kadar araştıracağız, elbet davacı olacağız, hele taziyemiz bitsin Allah büyüktür şeklinde konuştu.

Ölen tutuklulardan Şükrü Güldes'in Abisi Ali Güldes; Şükrü tutuklanalı 2 ay olmuştu. Bizde mevsimlik işçiyiz. Dışarıda çalışıyorduk görüşüne gitmeye zamanımız yoktu. Sonra öldüğünü öğrendik.

Amcası: "Biz davacıyız. Yeğenim yeni cezaevine girmiş, ceza falan da almamış, kendini niye yaksın. Kafamızı meşgul eden birçok soru var, o kapıyı nasıl açmadılar, hala anlamış değilim. Kapıya barikat kurulmuş diyor bakan. Kapı dışarıya doğru açılıyor nasıl barikat kurulur" şeklinde konuştu

Şükrü'nün diğer Abisi: 'her hafta telefon görüşmesinde: bana avukat tutmaya gerek yok, beni bırakırlar' diyordu. Geçen hafta ne yapıp edin, bir avukat tutun burası çekilmiyor, şartları çok ağır diyordu. Sıkıntı çok diyordu. Cesedi almaya gittiğimizde tanıyamadık (ceset tanınmayacak bir şekildeydi, vücutları kömür haline gelmişti, biz teşhis edemeyince ilk önce morgdaki yetkililer 13 no'lu ceset size ait dediler, sonra da 6 no'lu ceset sizinmiş dediler, yapılan DNA testine göre ise 9 no'lu cesedin bize ait olduğunu öğrendik.' dedi.

Mehmet Satış (18 yaşında) 4 aydır tutuklu. Babası ile görüşüldü:

Oğlum sıcaaktan ve kalabalıktan şikâyet ediyordu, gardiyanlardan çok şikayetçiydi, taziyemize vali geldi. Kendisine kapıyı niye açmadılar? Diye sorduk bize "Anahtar yoktu, yangın hortumları da kısa geldi yangına müdahale edemedik" dedi. Çocuğumun duruşmasına dört gün kalmıştı, bunlar acemi tutuklu, orda yangın çıkarıp sorunlarını dile getirmek istemişler, ceseti çok kötü bir şekilde yanmıştı, parmağındaki yüzükten tanıdım.

Tutuklu Sinan Özalp (22 yaşında)

Abisi Püslüm Özalp : "En son görüştüğümüzde (04.06.2012) idareye yönelik sıkıntıları vardı. 4 aydır içerdeydi. Tavanda bulunan vantilatörü gardiyanlar almak isteyince "bunu da alırsanız biz ölürüz deyince, gardiyanlar da ölürseniz ölün" demişler.

Daha mahkemeye bile çıkarmadılar. Yangını duyar duymaz cezaevine saat 23.00 sularında yetiştim. Yangın esnasında saat 23.00-23.30 sularında itfaiye araçları cezaevi kapısında bekliyordu. Ama müdahale edilmedi. Valinin açıklamasında ranzaların kapının arkasına konulduğu ifadesi var. Bu gerçek değil, bizim bildiğimiz kadarı ile ranzalar yere sabit. Teşhis için diğer abim gitti. Yüzünde daha önceden Trafik kazası geçirdiği için çizik vardı ondan teşhis etti. Diğerlerinin cesetleri daha kötü durumda imiş

Yetkililer taziyemize geldiler, dediler ki: soruşturuyoruz, gerekeni yapacağız. Bakıyorum müdürü kendi memleketine tayin etmişler, bu mu gerekeni yapmak?' şeklinde konuştu.

Mustafa ARISÜT / Aktivist-Gazeteci

Mahpuslar arası ayrımcılık yapıldığını biliyorduk, burada da yanılmadık. En kötüsü ise adli mahpusların durumudur. Zaten 13 insanın yanarak öldüğü gün yetkililerin yaptıkları açıklama da bu yöndeydi. 'Siyasi değil rahat olun' gibiydi. Buraya kadar olan biteni herkes biliyor. Zaten İnsan Hakları Örgütleri de yıllardır yayınladıkları raporları bir kez daha gündeme getirmeye başladı. Benim asıl belirtmek istediğim, yangından sonra diğer cezaevlerine gönderilen, sürgüne maruz kalan mahpuslar ve ekonomik durumu iyi olmayan aileleridir. İsteği dışında gönderilen mahpusların ailelerini şimdiden başka illere nasıl gidip evlatlarını göreceklere endişesi sarmıştır. Şanlıurfa'daki adli mahkûmlardan birçoğunun ailesi Batı'ya kamyon kasalarında yolculuk yaparak ekmek parasını kazanmaya giden mevsimlik işçilerdir. Ayrıca bir daha isyan başlamasın diye alınan diğer önlemler de daha fazla hak ihlaline neden oluyor. En büyük zulüm asıl şimdi başladı.

GÖRGÜ TANIKLARININ İFADELERİ

İsmi belirtmek istemeyen görgü tanıklarının ifadeleri:

Birinci Yangında İtfaiye ve 112 araçlarının cezaevinden dumanlar çıktığı sırada 22.50 sularında geldiği ve hemen arkasından 112'nin cezaevinin giriş kapısına ulaştığı, giriş kapısını geçtikten sonra

yangın mahalline geçiş için bekletildiği, bu nedenle süre kaybına uğranıldığı düşünülmektedir. (Bu durum cezaevi idaresinin yangına geç müdahil olduğu kanaatini güçlendirmektedir.)

İkinci yangında yangının çıktığı çocuk koğuşunda havalandırmaya çıkan duvar yıkılarak ve bu şekilde dışarıya çıktıkları görgü tanıkları tarafından ifade edildi.

BDP Urfa Milletvekili İbrahim AYHAN:

“Urfa cezaevindeki koşulları protesto etmek için gerçekleştirdiği eylemde yaşamını yitiren Erkan GÜMÜŞTAŞ’ın durumuna dikkat çekmek için katıldığım bir protesto gösterisinde tutuklandım ve yaklaşık iki senedir tutuklu olarak yargılanmaktayım. Urfa cezaevindeki koşulları protesto etmek isterken hayatını kaybeden 13 kişinin eyleminden hemen önce 13.06.2012 tarihinde cezaevindeki koşulları anlatmak için yazdığım faksı Adalet Bakanlığına, TBMM İnsan Hakları Komisyonuna ve BDP Grup Başkan Vekili Hasip Kaplan’a gönderdim. Adalet Bakanı ve TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Ayhan Sefer Üstün’e gönderdiğim faksları gönderdiğimi söylediğimde bana fakslardan haberdar olmadıklarını söylediler. Kaldığımız koğuşlar 15 metre karelik alandan ibarettir. İki katlı 15 metre karelik bu alanların alt katında yemek yediğimiz yer üst kat ise uyumak için kullandığımız alandır. Burada 10 metre karelik beton bir mezarda yaşıyoruz. Olayın gerçekleştiği koğuş ile bizim kaldığımız koğuşlar aynı özellikleri taşımaktadır. Şu an itibariyle 10 kişi kalıyorsa da bu sayının 18 kişiye kadar da çıktığı oluyor. Kaldığımız koğuşta tuvaletin önünde yere yatak sermiş durumdayız. Olayın bulunduğu koğuş ile gardiyanların beklediği alan arasında yaklaşık olarak 20-25 metre bir uzaklık bulunmaktadır. Koğuş ile gardiyanların bulunduğu alan arasında 2 malta bulunuyor ve her maltanın bir kapısı bulunmakta. Gardiyanların bulunduğu bu alanda 4 veya 5 gardiyan bulunmakta ve bu gardiyanlar yaklaşık olarak 200 tutuklu ve hükümlü ile sorumludurlar. Olayın gerçekleştiği koğuşta ve genel olarak cezaevinde yangın alarm sistemi, kameralı denetim ve çağrı sistemi bulunmamaktadır. Söz konusu teknik eksikliklerden kaynaklı meydana gelebilecek bir yangın olayını idareye ve gardiyanlara iletmek neredeyse imkansız bir hal almaktadır. Söz konusu olaydan bağımsız bir yangın çıksa yine aynı şekilde yanıp ölürüz. Olaydan hemen önceki hafta kendi paramızla klima ve vantilatör almak için talepte bulunduksak ta bu talebimiz idare tarafından reddedildi. Yazdığımız dilekçeye sözlü cevap veren gardiyanlar klimanın yasak olduğunu vantilatörün ise her koğuşta biri alt katta diğeri üst katta olmak üzere sadece iki adet verildiğini bu sebepten yeni bir vantilatör alamayacağımızı bildirdiler. Cezaevi idaresinde bulunan Birinci Müdür Akif BAKKAL ve başgardiyanlardan Ali ÇAKMAK ve onların yönetimindeki idari personel ve özellikle bu iki şahıs nezdinde cezaevinde kendi imparatorluklarını kurmuşlardı. Cezaevi yönetimine yaptığımız her başvuru ve talep bu iki şahıs tarafından sürgün tehdidiyle cevap bulmaktaydı. Birinci Müdür beni de sürgün etmekle tehdit etti. Olayın olduğu gece yaralı olarak kurtulan üç kişi ile görüşme şansım oldu. Konuştuğum bu üç yaralı şahıs eylemi gerçekleştiren 13 kişinin Kürt olduğunu ve kendi aralarında Kürtçe konuştuklarını, kendilerinin Kürtçe bilmediği için konuşulanları anlamadıklarını söylediler. Eylemi gerçekleştirenler yaşlı bir tutukluyu, iki gündür tutuklu olan bir kişiyi ve yaralı kurtulan üç kişiye zarar görmemeleri için birer ıslak battaniye vererek banyoda kalmalarını söylemişler. Eylemi gerçekleştirenler üst katta bulunan yanıcı her türlü eşyayı aşağı katta kapının arkasına indirmişler. Amaçları cezaevi koşullarını protesto etmekmiş. Yangın çıktıktan sonra dumandan etkilenmiş fakat dışarıdaki gardiyanlara seslerini duyuramamışlar. Dumandan zehirleneceklerini anlayınca koğuştan kaçmak istemişler fakat kapı eşyaları arkasında kaldığı için ve de dışarıdan açıldığı için kapıya ulaşmak isterken bir kısmı yanarak hayatını kaybediyor. Yangın alarmı veya benzer bir sistem olsa idi erken müdahale ile gardiyanlar kapıyı dışarıdan açabilirler ve can kaybı olmadan koğuştakileri kurtarabilirlerdi. Gece saat üç gibi koridorda bir ceset gördüm. Bir kolu yukarıda kalmış ve o şekilde hayatını kaybetmiş. Diğer cesetler ceset torbasındaydı. Gördüğüm ceset yanmamıştı fakat isten tamamen siyah görünüyordu. Medyaya ilk gün “kavga çıkmış” diye yansıtırsa da bu olayın gerçeğinin yansıtılmamaktadır. Bu olay cezaevi koşullarını protesto amaçlı yapılmış açık bir isyandı. Yaz aylarında kendi koğuşlarımızda bulunan pencereleri kanatlarından söküp idareye veriyoruz. Sıcakların başladığı Mayıs ayında bu işlemi gerçekleştiriyoruz. Geçen yıl da yaptık, bu yıl da yapıyoruz. Urfa cezaevinde bu koşullar altında insanın yaşamasının imkanı yok. Buradaki koşullar psikolojik, sosyal ve siyasal anlamda tam anlamıyla bir işkence hanedir. Sistematik bir işkence uygulanıyor. 12 Eylül döneminde yaşanan cezaevi koşullarının inceltmiş hali, şu anda burada

uygulanmaktadır. Sosyal anlamda herhangi bir koşul ve olanak bulunmamaktadır. İlk isyandan sonra çıkan isyanda 4 koğuştta yangın çıkmış. Çıkan yangının ardından gardiyan ve askerler cezaevinden kaçıp bahçede toplanmışlar. Kaderleriyle baş başa kalan mahkumlar kendi imkanlarıyla kapıları kırıp diğer koğuşların da kapılarını açmışlar. İkinci isyanda insanların ölmemiş olmaması mucizeydi. İkinci isyan sırasında CHP adına gelen heyetle görüşüyordum. Bu sırada isyan başlayınca heyetteki vekilleri dışarı çıkartıp beni de boş bir odaya yerleştirdiler. İsyen sırasında bazı mahkumlar beni arayıp buldular ve benim sürgün edildiğimi duyduklarını ve buna izin vermeyeceklerini söylediler. Ben var olan olaydan insanlar zarar görmesin diye insanları yatıştırmaya çalıştım. İsyen öncesi gerçekleşen aylık aramalarda askerler tüm mahkumlara yönelik ağır hakaret ve yaklaşımlar içinde mahkumların çoraplarının içine kadar arama yapıyorlardı. Bulduğumuz koğuşların avlularını sıcaktan korunmak için sulamak istediğimiz halde cezaevi idaresi hortum almamıza izin vermiyordu. Azadiya Welat gazetesini almamıza izin verilmiyor. Her koğuştta sadece bir tane semavere izin veriyorlar. Cezaevi yemeklerinin çok kötü olmasından kaynaklı basit yemekler yapmamız için bize ısıtıcı verilmiyor. İçeriye dışarıdan hiçbir şey alamıyoruz. Kantin ihtiyaçlarımızı karşılayamıyor ve cezaevi idaresinin kar amaçlı işletmesi haline geldiğinden kantindeki ürünler pahalı fiyatlarla bize satılıyor. Bu anlattığım bilgilerin tamamını Adalet Bakanı Sadullah ERGİN'e de anlattım. Cezaevinde yoğun şekilde su sorunu bulunmaktadır. Günün belirli saatlerinde su verilmekte. Gece 22.00'den sonra su verilmiyor ve olayın olduğu gecede su yoktu. Olay saat 22.30 civarında gerçekleşiyor ve o saate koğuşlardaki sular kesikti. Cezaevindeki yoğunluğu her ne kadar tadilat amaçlı yapılan kapasite artırımı gibi göstermeye çalışılsa da yapılan tadilatın E Tipi ile bir ilgisi bulunmamaktadır. Tadilat yapılıyor denilen kısım buradan bağımsız yapılan açık cezaevidir. Urfa E Tipi Cezaevi sosyal imkanlardan ve günlük yaşantınızı sürdürebileceğiniz koşullardan çok uzak. Yangının çıktığı koğuş normalde 3 kişilik tasarlanmış. Daha sonra 3 ranza daha getirilerek kapasite artırımına gidilmiş ve sayı 6 kişiye çıkartılmış. Yangının çıktığı gece 18 kişi bu koğuştta kalıyordu. 11 kişi yerlerde uyuyordu. Olay gecesi gardiyanlar C-14 koğuşuna gelerek buranın kapısını açıp uzaklaşıyorlar. Bunun üzerine C-14 koğuşunda bulunanlar yangının olduğu koğuşun kapısını açarak sağ kalanları kurtarıyorlar. 2010 yılının Eylül ayında da koşuları protesto etmek isteyen bir grup bu girişimlerinden dolayı Antep ve Adıyaman cezaevlerine sürgün edildiler. Cezaevi bünyesinde ortak alan, hobi alanı, kültürel faaliyet alanı ve kurslar bulunmamakta. Tüm bu olaylardan 4 senedir burada bulunan 1. Cezaevi Müdürünün sorumluluğu bulunmaktadır. Ailelerimiz görüşe gelirken zorluklar altında geliyorlar. Cezaevi içerisinde küçük bir bekleme alanı var ve bu alan çok dar. Aileler burada uzun süre bekletildikten sonra biçeri alınıyorlar. Cezaevine yeni getirilen mahkumlar çıplak aramadan geçirilerek cezaevine alınıyor. Görüşlere gidip gelirken kafamızı kaldırmamıza gördüğümüz bir arkadaşımıza selem bile vermemize izin verilmiyor. Bizlere yemek yememiz için daha önce plastik kaşık ve tabak veriliyordu. Bu duruma karşı çıktığımızda ise bu sefer tenekeden kaşıklar veriliyor. Bu kaşıklar hem sağlıksız, hem de yemek yerken her lokmada eğiliyorlar. Kamuoyundan tüm bu olanlar doğrultusunda daha dikkatli ve duyarlı olmalarını bekliyoruz.”

Hasan Bars (C-10 Koğuşu) - Petrol kaçakçılığı suçundan 7 aydır tutuklu:

“Yangın olayından önce koğuştta 24 kişi kalıyor. Normalde 4 ranza olması gerekirken 2 ek yapılarak 6 ranzaya çıkarılmış. 12 kişide ranzada yatıyor. Tuvaletin ağzına kadar yer yatağı serilmiş. Normalde üst kat uyku yeri alt kat mutfak, banyo ve tuvalet olarak yapılmış. Ancak yoğunluktan dolayı aşağıda yer yatağı serilmiş. Yataklar toplanıp 24 kişi aşağıda yemek yiyoruz. Tahminen 4×4 metre kare olup 2 katlıdır. Kışın kaloriferle ısıtıyoruz. Ancak küçük olduğu için ısınamıyoruz. Yazın içerisi çok sıcak hem altta hem üste vantilatör var, ancak pervaneler plastik olduğu için bir süre sonra sıcak hava vermeye başlıyor. Tuvalet ve banyo sıra ile yapılmakta olup birçok zaman sıra nedeniyle tartışmalar yaşanıyor. Yaz ve kış 24 kişi kalmamıza rağmen saat 13.30'dan sonra yaklaşık 45 dakika sıcak su verilerek, sonra da kesilmektedir. Sağlık kontrolleri ile ilgili ciddi sorunlar vardır. Şikayet ne olursa olsun sadece 2 hap yazılmakta, hastalığın ve şikayetin ne ise hep aynı haplar veriliyor. Hastane için dışarı sevk çok uzun süre alıyor. Yemek iase bedeli günlük 4 TL olup bunun karşılığında verilen yemekler sağlıksızdır. Kantin fiyatları dışarıya göre çok pahalıdır. Havalandırmamız 4×6 metre kare olup sabah kapılar açılıp akşam 20.00'de kapanıyor. İnfaz kurumu memurları ile ilgili bir sorunumuz yoktur. Kapalı görüşlerimiz 15 dakikadır, açık görüşmelerimiz 45 dakikadır. Telefonla görüşme hakkımız vardır. Diğer koğuşlardaki tutsaklarla hiçbir şekilde görüştürülmüyoruz. Yangın öncesi böyle bir durumun olacağına dair bir belirti yoktu ancak insanlar cezaevi koşulları nedeni ile bir yasa

değişikliği beklentisi vardı. Olayın olduğu koğuyla aramızda bir koridor vardı. Biz duman veya başka bir belirti görmedik. Saat 10.30 – 11.00 civarıydı. Gardiyanların koşturmasından yangın çıktığını anladık. Ayrıca yanık kokusu da gelmeye başladı. Olay gecesi bizim kapıları açmadılar yangının tam olarak ne zaman başladığını duymadık görmedik. Ancak gardiyanların bağrıışlarından 15 dakika sonra itfaiye geldi ancak hortum yetişmiyor şeklinde sesler geliyordu. İkinci yangında duman tüm koğuşlara gelmeye başladı, hem mahkûmlar hem de gardiyanlar kapıları kırmaya çalıştılar, siyasilerin dışında tümünün kapıları açıldı. Sonra İbrahim Ayhan adli tutukları sakinleştirmek için geldi. Mahkûmları sakinleştirdi. İkinci yangından sonra kapılar açıldığı için ben yangın çıkan koğuşu (13 kişinin öldüğü C-15) gezdim. Koğuşu bizim koğuşa göre çok küçüktü. Koğuşun üst katındaki ranzalar yerinde duruyordu içeride yanmış süngerler vardı alt katta. Yaralı kurtulandan kimse ile görüşemedim. Sevk edilen kişilere nereye gitmek istedikleri sorulmuyor. Ancak götürüldükleri yeri söylüyorlar. Sevk yapılan kişiler gardiyanlar tarafından isimleri söylenerek derhal alınıyor. Benim koğuşumda 5 kişi İzmir'e götürülmek üzere alındılar. Pijama ve ayakkabılarını almalarına dahi izin vermeden alındılar. Arkadaşlarımız pijama ve terlikle götürüldüler. Eşyaların kargo ile götürüleceği söylendi. Cezaevine birçok kişinin geldiğini duymamıza rağmen bizim koğuş ile idare dahil kimse görüşmedi. Birçok kişi açık görüşe çıkmadı. Ben kardeşim ve çocuklarımla sadece 10 dakika görüştim. Şuanda hiç birimiz ne olacağını bilmiyoruz bir belirsizlik var İkinci yangın çocuk koğuşunda başladı duman tüm koğuşlara yayıldı. İnsanlar kapıları kırdılar. Gardiyanlarda kırmaya ve dumandan etkilenenleri çıkarmaya ve koğuş kapılarını kırmaya çalışıyorlardı. Çocuk koğuşu bize çok uzak olmasına rağmen bizlerde etkilendik.”

Mazlumder ve İHD Şanlıurfa Şube Yöneticilerinden oluşan olay günü inceleme heyeti, olayın çıktığı 16 Haziran gecesi ve 18 Haziran günü olayın vuku bulduğu cezaevine gitmiş, cezaevinin önünde kaygılı bir şekilde bekleyen tutuklu ve hükümlü yakınlarına kolluk kuvvetlerinin sert bir şekilde müdahale ettiği, tazyikli su, biber gazı ve gaz bombası kullanılarak topluluğu dağıtmaya çalıştığı buna karşılık tutuklu ve hükümlü yakınlarının bu duruma tepki gösterdiği heyetimizce gözlenmiş ve rapor edilmiş olup kamuoyuyla paylaşılmıştır. 17 Haziran günü heyetimiz yaralıların durumu hakkında bilgi edinmek amacı ile 500 yataklı devlet hastanesine gitmiş, bir kısım yaralıların elleri kelepçeli bir şekilde hastaneye götürüldüğü, tedavi esnasında bazı yaralıların ellerinin ve ayaklarının yatağa kelepçeli bir vaziyette oldukları tespit edilmiş olup yetkililere bu durumun yanlış olduğu beyan edilmiştir.

ŞANLIURFA BAROSU CEZAEVİ GÖRÜŞ VE İZLENİMLERİ

Yangının ilk çıkış anında cezaevine gittik. Cezaevinde toplanan hükümlü ve tutuklu yakınlarına yapılan polisin çok sert müdahalesi vardı. Cezaevi önünde bekleyen aileler çıkan dumanın kaygısı endişesi ve yakınlarını kaybetme korkusuyla cezaevi önünde toplanmışlardı. Cezaevinin içerisine girdiğimizde olayın vahameti devam ediyordu ve ne yazık ki 15. Koğuşta yanan hükümlü ve mahkûmlar götürülmüştü. Sonrasında valinin yapmış olduğu açıklama tutuklular arasında kavga olduğunu söylemişti. Sonrasında çok sağlıklı bir bilgi ve veri kamuoyu ile paylaşılmadı ve kamuoyu yanlış bilgilendirildi.

Adalet bakanı cezaevinden çıkan yangının bir isyan olduğunu kamuoyu ile bildirmiş ve cezaevi kapasitesinin çok üstünde olduğunu itiraf etmek durumunda kalmıştı. Baro başkanı kamuoyuna bu bilgi kirliliği ve yetkililerin yapmış olduğu açıklamalar devam ederken ikinci günü cezaevinde dumanların yükseldiği haberi aldığımızda yeniden tüm basın hükümlü ve tutuklu yakınlarıyla cezaevine gittik. Polisin hükümlü ve tutuklulara basına sivil toplum kuruluşlarına biber gazı sıkılmış ve çok yoğun bir güvenlik önlemi alınarak jandarma birimleri cezaevinin içini ve dışını adeta kuşatmıştı. Aynı şekilde çıkan yangının siyasi koğuşta değil adli koğuşta olduğunu gördük. İkinci yangında en çok dikkat çeken içeride ve dışarıda kolluk kuvvetlerinin sert müdahalesiydi.

Adli tıp ile beraber bir kesim heyetle yangında hayatlarını kaybeden ailelerin taziyesine gittik. Ailelerin durumu ve psikolojisi bir taziye evinden ziyade toplumdan sindirilmiş ötekileştirilmiş bir suçluluk bir çekingenlik görünümü içindeydiler. Taziyeye gelenlerin sayısı 20-25 kişi arasındaydı. Hem yakınlarını kaybetme acısı ki bu yanarak feci bir şekilde ölme şekli hem de polislerden gördükleri şiddet toplumda sanki utanılacak bir eylemde bulunulmuş hissi uyandırdı.

Türkiye'deki mahkum sayısı adalet bakanının yapmış olduğu açıklamaya göre 34.920 kişi. Urfa cezaevinde 1057 kişinin bulunduğu, bunlardan 800'ünün tutuklu olduğunu Bakan açıkladı. Bu rakamlar Türkiye ortalamasının neredeyse üç katı. Yargıçlar yargı mekanizması çok çabuk karar verebiliyorlar. Adli suçlular Urfa cezaevinde siyasilere üç katı. Tutuklular Urfa'da en az üç ay tutuluyor. Yargı süresi çok uzun. Burada çok ciddi bir sorun var. Ceza kanunu değiştirken tutuklamaların gerekçeli olması öngörüldü. Adalet Bakanı kapasite sorunu olduğunu belirtmişti. Cezaevi kapasitenin çok üstünde kullanılması insan psikolojisini olumsuz yönde etkilemiş ve bir de çocukların cezaevinde bulunmasını anlamsız olarak görüyorlar. TSV'nin yaptığı çalışmada yargıçların %60'ı kendilerini devletin menfaatini korumakla yükümlü sayıyorlar. Bu da yargıçların verdikleri kararlarda objektif olmadığını gözler önüne seriyor. Cezaevi izleme kurulları Adalet Bakanlığının da içinde olduğu bir kurum. Adalet Bakanı ile iki Meclis İnsan Hakları Kurulu üyesi Türkiye'de cezaevlerini denetlemekle görevliler. Birçok ilden sonra Urfa cezaevini en son denetlemişler. Oysaki Urfa cezaevi koşulları ilk önce denetlenmesi gereken konumdaydı. Gerek iktidar gerek muhalefet il başkanları Urfa cezaevi koşullarının ağırlığı konusunda ciddi bir çabaya girişmedikleri ortaya çıkmıştır. Ailelerin söylediğine göre en az kırk dakika sonra yangına müdahale edildi. Meclis insan hakları komisyonu Urfa'ya geldiklerinde baroya görüşme talebinde bulunmadı. Konuyla ilgili Mazlumder, İHD gibi STK'larla görüşme talebinde bulunmadı. Son olarak yeni cezaevi henüz ihale aşamasındadır ve netleşmemiştir. Arsa bulamadık gerekçesi devlet mantığına uymayan bir yaklaşımdır. Yeni cezaevi yapılacak yer konusunda henüz bir bilgi yoktur.

SONUÇ:

1-Mahpus yakınları ve görgü tanıklarının ifadeleri ve heyetimizin inceleme ve gözlemleri yangına cezaevi idaresinin tutumundan dolayı itfaiye ekibinin geç müdahale ettiği, itfaiye araçları cezaevi kapısından içeriye alındığı halde müdahale için bekletildiği,

2-Birkaç yıldır sivil toplum örgütlerinin ve ilgili kuruluşların Urfa Cezaeviyle ilgili uyarılarına ve çözüm önerilerine rağmen gerekli önlemlerin ve iyileştirmelerin yapılmadığı, bu nedenle başta Adalet Bakanlığı olmak üzere siyasi iradenin yaşanan ölümlerden ve yaralanmalardan sorumlu olduğu

3- Uzun tutukluluk sürelerinin, yargılama sürelerinin uzunluğunun, ceza ve infaz sistemindeki çarpıklıkların bir kere daha bu elim vaka ile ortaya çıktığı,

4-Yangından sonra cezaevi etrafında yakınlarını merak eden ailelere yönelik sağlıklı bilgi akışının sağlanmadığı, güvenlik güçlerinin merak içindeki ailelere karşı kaba kuvvet, orantısız güç kullandığı,

5. Mahpusların bir kısmının yangından sonra dayanılmaz boyutlara ulaşan fiziki imkansızlıklar nedeniyle, bir kısmının ise sürgün amacıyla başka cezaevlerine nakledildiği, nakledilen kişilerin aileleriyle ve avukatlarıyla görüşme imkanlarının maddi olanaksızlıklar nedeniyle neredeyse imkansız hale geldiği, tespit edilmiştir.

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

1. Yeni cezaevleri yapmak yerine, Ceza ve İnfaz Yasası ile CMK'da insan haklarına dayalı düzenlemeler yapılmalıdır.

2. Mevcut cezaevlerinde fiziki şartlar biran önce iyileştirilmeli ve insani standartlar sağlanmalıdır.

3. Ağırlaştırılmış infaz rejiminden vazgeçilmeli, tutukluluk istisnai hale getirilmeli, denetimli serbestliğin kapsamı genişletilmeli, infaz süresinde adli ve siyasi ayırımına son verilmeli ve infaz süreleri kısaltılmalıdır.

4. İşkenceye karşı sözleşmenin seçmeli protokolü uyarınca kurulması öngörülen ulusal önleme mekanizması tarafsız ve bağımsız bir mekanizma olarak kurulmalıdır.

5. Cezaevleri STK'ların ve DTÖ'lerin denetimine açık hale getirilmelidir.

6. Cezaevlerindeki olaylar nedeniyle etkili bir soruşturma yapılabilmesi için sorumlular açığa alınmalı ve etkin bir soruşturmanın önündeki bütün engeller kaldırılmalıdır.

ÇHD (Çağdaş Hukukçular Derneği)
DİSK (Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu)
Diyarbakır Barosu
İHD (İnsan Hakları Derneği)
KESK (Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu)
MAZLUMDER (İnsan Hakları ve Mazlumlara İçin Dayanışma Derneği)
TİHV (Türkiye İnsan Hakları Vakfı)
TTB (Türk Tabipleri Birliği)